

52 tuntia kelkalla nukkumatta

Kirjoittanut: Harri Matikainen

Moottorikelkalla ajaminen on mielenkiintoista ja vauhdikasta. Valkoisilla hangilla ajeltaessa mieli kevenee ja ajatukset siirtyvät ikävistä asioista valoisiksi, maisemien vaihtuessa jängiltä metsiin, tuntureilta järvenselille.

Kuinka sitten käy jos lyhyt lenkki pitenee, tulee ilta, illan jälkeen yö ja seuraava aamu. Onko ajaminen silloin enää terapiaa työkiireille? Entäs jos aamun jälkeen tulee toinen päivä ja seuraava ilta. Samaa rataa kelkan selässä vielä toinen yö, nyt jo kylmettyneenä, väsyneenä ja nälkäisenä. Armahtaako aamu vai alkaako tajunta häipyä horisonttiin. Kun suunnittelin ajomatkaa Joensuusta Sallan kautta Muurmanskiin ja takaisin, niin reissusta piti tulla pitkällä aikavälillä toteutettu, päivänäön aikana ajettava elämysmatka. Matkanjärjestäjä Kola Extreme Sallasta, toimitusjohtaja Reijo Iivarin johdolla oli suunnittelemassa jo kesällä yhteistä matkaa ja yritys vastasi matkanjärjestäjänä koko Venäjän puolen osuudesta.

Tarkoituksena omalla kohdalla oli tietenkin kirjoittaa juttu lehteen, kuten näistä monista safareista olin jo useita tehnyt.

Aloitin matkan Liperistä ajellen kolmessa päivässä hohtavilla hangilla, nauttien kelkan tuomasta vauhdista ja lakanoiden suloisuudesta öisin. Sallassa jäi vielä yksi yö rauhallisiin yöuniin, ennen kuin seikkailumme alkoi.

Sallasta läksimme tarpomaan useamman kelkan letkassa kohti Muurmanskia. Venäjän puolelle siirryttäessä ensimmäinen päivä kesti umpihankea ajaen jo 18 tuntia. Tosin kilometrejä ei kertynyt kuin jonkin verran yli kahdensadan.

Kun kuitenkin Venäjän puolen lenkit eivät pitkiä olleet, niin ajamisesta vielä nautti. Varjopuolena tuntui, että homma tuntui liian helpolta. Mitä matkasta oikein kertoisin? Ketäpä kiinnostaa lukea, jos kirjoitan, että olipa kiva leiletellä pehmeillä hangilla, kelkkaa ei tarvinnut nostella, bensa riitti, ei tullut hiki, välillä kierräteltiin jänkiä ja sitä rataa. Varsinpa köyhäksi olisi juttu tullut, kun pakkasiakaan ei ollut kuten kolme vuotta aikaisemmin. Tuolloin jyskytimme lähes samoilla selkosilla yli 50 asteen pakkasessa. Silloin oli haastetta, mutta mitä nyt, ei mitään, vielä.

Tahdoin saada jotain väriä juttuun muutenkin kuin käyttämällä mielikuvitusta ja siksi päässä itänyt ajatus ajaa Kovdorista yhtäjaksoisesti kotiin, tuo reilu tuhannen kilometrin matka vahvistui teoksi asti.

Sain vielä tietää ettei Guinnessin ennätyskirjassa ollut vastaavaa tempausta, niin päätös ennätyksen yrittämisestä otti ylivallan järjen hitusista.

Seuraavassa kerrotut kokemukset ovat aivan oikeata hengen tuotetta, ilman väritystä. Ehkä kaikkea kokemaa ei edes muista, varsinkin loppumatkan viimeiset tunnit olivat utuiset.

Kovdor 20.2.01 klo 6.00 - ei mittää hättää.

Jostain syystä illalla ei uni ottanut silmiin, vaikka edellisenä päivänä tehtiin täysi ajopäivä Muurmanskista Kovdoriin.

Saunomisen jälkeen tungettiin maha täyteen venäläiseen tapaan tehtyjä kualkiäryleitä, ruokaryyppi kyytipojaksi ja rinkan pakkaamisen jälkeen unia etsimään.

Aamulla herääminen oli nihkeää. Sitä se tosin on kotimaassakin, mutta pakkohan se oli ylös kimmota. Kun näköjään toisetkin omista punkistaan alkoivat ähistellä persettä pystyyn.

Viljo livari oli jossain vaiheessa loihtinut mukana kulkeneesta poronlavasta vahvan käristyksen ja jo vain sitä kelpasi aamupalaksi kiskoa. Otinpa santsin, ikään kuin aavistaen tulevaa niukkuutta.

Kelkat meillä oli Kovdorin miliisiasemalla ja sallalaisen Kola Extreme Oy safariyrietyksen venäläiset yhteistyökumppanit olivat tankanneet pollet valmiiksi.

Asunnon edessä pakkasimme reet valmiiksi ja kun kaikki oli kohdallaan, alkoi paluumatka kotiin. Osalla Sallaan, osa porukasta jatkaisi matkaa Helsinkiin, jotkut Englantiin asti, mutta yksi joukosta Joensuuhun, tosin kyllä moottorikelkalla ja samaa kyytiä.

Viikonlopun aikana, joka vietettiin Muurmanskissa, oli lunta satanut Kovdorin ja Sallan välille varsin runsaasti. Kun vielä puhkaisimme uuden pätkän (jäi menomatalla pimeyden vuoksi ajamatta) umpiseen, niin koko päiväksi siinä askareta riitti. Lunta tuprusi kelkan yli pahimmissa paikoissa varsin paljon. Ajaminen oli erittäin raskasta, eikä asiaa auttanut kun kyydissäni oli toistasataa kiloa painava venäläinen majuri.

Töitä sai tehdä kelkan sarvissa todella kovasti ja jotenkin kelkkakin alkoi nikotella pahimpien pölistelyjen jälkeen.

Vasta hämärän painaessa huntuaan niskaamme, saavutimme hotelli Revontulen pihan Sallatunturin kainalossa.

Houkutus saunaan ja murean pihvin ääreen oli suuri, mutta nautinnoksi jäi nopea huikopala suolenmutkaan, hiihtoliiton hyväksymät muut tankkaukset ja kelkan keula kohti etelää.

Lumituisku oli yltynyt pikkuhiljaa hurjaksi tuppuraksi, joka peitti pimeää kelkkareittiä. Pääsin lähtemään klo 20.00 eli ilta oli sysimusta. Vain kelkan valot puhkoivat lumisateeseen pientä reikää, reikää johon täytyi tarkoin silmin tähdätä.

Ensimmäiset tunnit menivät normaalisti, tai niin normaalisti kuin tuiskulumen keskellä voi mennä.

Tankkasin ensimmäisen kerran Käylän Shellillä ja sitten Kuusamon Essolla. Siellä tuli hieman takkiin, kun kello oli ehtinyt jo päälle puolen yön. Huoltamo oli kiinni ja pimeänä. Kuski ei saanutkaan lämmikettä sisuksiin, joten kurnivin suolin lähdin matkaa lyhentämään kohti Hossaa.

Jossain vaiheessa pitää tulla hankaluuksia ja nyt niitä alkoi tulla heti puolen yön jälkeen. Iijärven eteläosissa harhaannuin jäällä väärälle jäljelle ja nousin jäältä totaalisesti hukassa jollekin ummessa olevalle metsäautotielle. Edes hakuvalolla en löytänyt reittimerkkejä, sen verran sakea lumituisku oli.

Kun rauhoituin tutkimaan karttaa, alkoivat remat selvitä ja kohta olin taas reitillä. Tosin itäisellä livaaran reitillä, mutta kohti etelää menossa.

Näätälammen risteyksessä hurautin ohi oikealle reitille vievästä risteyksestä ja läksin poika poloinen päästelemään kohti itää. 25 km ajettuani huomasin meneväni takaisin kohti Kuusamo.

Niinpä käänös takaisin ja Näätälammen luona autiokämpän pihaan. Kämpässä tein tulet ja syöpäsin purkillisen kohmeisia aprikoosin palasia. Juomaksi kelpasi limonadiin sotkettua maltodekstriiniä, jo vain tässä nyt jaksaisi sankartekoja tehdä.

Kartalalta löytyi jälleen oikea reitti ja niin myös jäältä, kun hieman tarkemmin etsin. Tuttu reitti alkoi vetää kohti Hossaa ja aamun sarastuksen myötä juovattelin Hossan reitillä.

Vielä siinä hämärän hetkillä jouduin, jo hieman väsyneenäkin katselemaan tarkemmin reittimerkkejä, mutta aina sieltä vaan jostain uusi risti putkahti silmien verestävälle verkkokalvoille.

Umpilumessa tarpoessani ihmettelin tosin kelkan outoa ääntä. Aivan tasaisesti kone ei kyllä käynyt, vähän kuin Zetori olisi pistetty käyntiin. Kulussa ei mitään outoa ollut, hyvin se kaasua reilummin painettaessa oli sinkunut eteenpäin. Uuteen etappiin kuitenkin pääsin, hyvä niin.

Hossan retkeilykeskus sai väsyneen asiakkaan, varmaankin aamun ensimmäisen melkein heti avautumisajan kynnyksellä.

"Polttoainetta kiitos ja onko teillä matkalaiselle mitään syötävää". Ystävällinen rouva tiskin takana kertoi hotellin aamiaispöydästä löytyvän puuroa sekä muuta hartsua mahan täytteeksi. Teetäkin löytyisi.

Pakkanen oli kiristynyt kuuleman mukaan jo kahdenkymmenen nurkille, mutta apaattisen väsynyt keho ei sitä vielä ollut rekisteröinyt. Eikä siinä sisällä sitä muutenkaan huomannut.

Pitkään ei aamiaispöydässä voinut aikaa viettää, valoisa päivä kutsui lyhentämään matkaa. Ulkomuotoni oli varmaan räjähtäneen näköinen ja niin äskeinen rouvashenkilö suositteli mennä vaikka pariaksi tunniksi televisiohuoneeseen nokosille.

Kieltäydyin kohteliaasti tarjouksesta selittäen, että yritän ennätystä ja nukkuminen ei siihen lajiin kuulu.

Hossan alueella on varsin hyvin hoidetut kelkkareitit ja lumituiskun jäljiltä kova koneella ajettu ura oli helposti ajettavissa. Unikin karisi silmistä mahtavilla reitille.

Piispajärven tienoilla kolme pätkäkelkkaa lensi matalalla vastaan ja samaa tunkua ohitse. Kädenheilautus vauhdissa, morjens vaan, hyvää matkaa.

Kevyesti laukkasi polle ja aamun tunteina huitelin kohti Ämmänsaarta, mutta kiristyvää pakkaneen alkoi sittenkin kovistella kehoa.

Ei niinkään kylmän vuoksi, vaan väsyneen mielen pikku hiljaa antaessa löysiä.

Vielä ennen Ämmänsaaren Essoa oli jäämatkaa liki 50 kilometriä pitkin Kiantajärven pintoo. Ei mikään mieltä ylentävä ajokokemus. Kaaheen aakeetaa laakeeta, ei edes horisonttia näkyvissä.

Essolla pollelle lörköttiä tankkiin ja äijälle kuumaa kaakaota sämpylän kera. Pari kelkkailijaa sattui tauolle ja sananen jos toinenkin siinä vaihdettiin.

"Oot kova jätkä ja onnea matkaan". Pojat suunnistivat Paljakkaan, enkä taaskaan saanut matkaseuraa. Yksinään taivaltaminen alkoi ottaa päähän. "Eikö kukaan ole liikkeellä samaan suuntaan näin hienona päivänä".

Kohti itärajaa, kohti vaikeuksia, "onkohan reitti jo kunnostettu ja aukaistu". Eipä tietenkään ja tunkeminen kohti umpista alkoi heti järven jään jätettyäni.

Kerkisin manata jo kaikki reitin pitäjät koko Kainuun alueella, kun tajusin että turhaan siellä kypärän alla sauhuan. Nekin energiat olisi parasta käyttää eteenpäin menemiseen. Jos joku pöljäke ei tajua, että moottorikelkkailijat tuovat kuntaan rahaa, niin mitäpä minä sille voin, pelkkä väsynyt rätti kelkan vietävänä.

Elimistö alkoi hiljaksen vieroksua suoritettavaa tehtävää. Jokainen vastoinkäyminen tunkeutui entistä helpommin mielen sopukoihin. Alkoi jo välillä ottaa pattiin koko homma. Jos olisi ollut valta ja voima, olisin heittänyt kelkan siihen ja hypännyt vaikka onnikkaan. Mutta jostain pahimmillakin hetkillä löytyi pieni sisupussi, jonka turvin rytkytin eteenpäin. Kilometri kerrallaan.

Ensi kertaa alkoi epäilyttää pääsisinkö sittenkään kotiin. Aloin jo arastella pitkiä suoalueita, jos siellä jossakin on avoin oja, putoan sinne ja soromnoo.

Ajolinjoihin tajuntaan hiipivä epäily toi uusia ilmentymiä. Keskinopeus laski ja epävarmuus myös kelkan kestämisestä lisääntyi.

Mutka, nousu, oja, tuossa tuiskukohta, uusi oja, kapea silta, tien ylitys, oho kävipäs kelkka lähellä puuta; jatkui seuraavat pari tuntia, kunnes pääsin Lentiiran kyläkaupalle hieman ennen sulkemisaikaa.

Tankkaus kelkkaan ja itselle pari banaania. Vaikka nälkä kaiversi suolia, niin järki ei kertonut tarpeelliseksi syödä jotain tanakampaa.

Vaihdoin käsiin kuivat ajohanskat ja alati kiristyvän pakkasen vuoksi neopreenikasvomaskin kypärän alle.

Kypärän hengitysohjain alkoi myös jäätyä uloshengitysilman kosteuden vuoksi. Värkkäsin vapisevin käsin uutta suodatinkangasta kuonokoppaan, kopistelin jäät ilmanohjurista pois ja matkaan.

Minä tahdoin jo kotiin, lämpöiseen sänkyyn vaikka vaimon puristeltavaksi, kunhan vain loppuisi tämä kärsimys. Mutta ensin olisi päästävä Kuhmoon, sitten Lieksaan ja Pielisen sekä Höytiäisen yli, kunnes pääsisin kotipitäjään.

Ajoaikaa oli kulunut jo 36 tuntia ja epäluulo nostatti ajatukset synkälle puolelle. Ei tästä taida tulla mitään. Lentiirasta saisin kyllä kyydin kotiin, onhan täällä tuttuja metsästyskavereita.

Kovasti ponnistellen sain tungettua pessimistiset ajatukset taka-alalle. On jaksettava vaan ajatella jokaisen minuutin ja jokaisen kilometrin tuovan lämpimän kodin lähemmäksi.

Lisää ahdistusta tuli heti Kuhmon reitille päästyäni. Liikenneopaste kertoi selvällä Suomen kielellä että Kuhmon keskusta n. 100 ja suunta tuo. Kartan mukaan matkaa piti olla vain puolet tuosta eli 50 km ja suunta tämä.

Minne tästä nyt, uskonko karttaa vai merkkiä. Vai sitten molempia. Kompassi näyttää merkin suuntaan, voi per... mitä tolvanoita täällä on ollut reittiä tekemässä.

Ei matka istumalla lyhene, ajan sitten vaikka Sotkamon kautta, kunhan vaan pääsen täältä pakkasesta pois.

Jonkin aikaa ajettuani saan lisää uskoa, pitkästä aikaa, kun liikenneopaste kertoo Kuhmon keskustaan olevan 29 km. Siis pelkkä kirjoitusvirhe, mutta kuinka monelle harhaanjohtava. Anteeksi reitintekijä kiroustani, pannaanko tunteenpurkaus väsymyksen piikkiin.

Varttitunniksi tuosta ilouutisesta riitti voimia, kunnes matkanteko muuttui taas junnaavaksi köröttelyksi.

Mihin katosi vauhdin hurma, joka alkumatkasta oli. Minne katosi ajonautinto? Alkumatkan ajatukset ovat hukkuneet, kunhan vaan laskettelen menemään, niin homma on hallussa.

Kyllä ne häipyivät Kainuun korpiin, umpihankiin yhdessä pakkashuuruisen hengitysilman kanssa.

Jo näkyy Kuhmon valot, viimeinkin. Viimeinen lenkki järven jäällä ja sitten tankille.

Keskustan huoltoasemista vain Neste oli enää auki ja sielläkin armonaikaa vain muutama minuutti.

Sykyilen arkana jäisissä vaatteissa huoltamon sisällä, enkö saa nytkään mitään syötävää.

Kassanhoitaja ymmärtää vaikeuteni, vaikka poikaystävä odottaa ulkona käyvässä autossa.

"Ota vain sieltä sämpylää ja juomista, ei tässä niin kiire ole" Söperrän kiitokset ja kylmän kaivaessa kuivien lihojen alta luitani, poltan suuni kuumassa kaakaossa. Kuuman tunne on kuitenkin upea, en ole vielä menettänyt peliä, jospa tästä tulisi lisää voimia.

Vaihdan huoltamon pihalla tulpat, josko kelkan röpöttäminen johtuisi niistä. Kylmää en tunne sormissa lainkaan, ei pakkasta voi niin hirveästi olla.

Käynti tasaantui hieman, kone otti kierroksia, joten nyt keula kohti Lieksaa. Jo tulomatkalla jouduin kiertämään tietä myöten yhden umpipätkän. Kuinka käynee nyt, väsyneenä ja apaattisena.

Ei minulla kunnon kanssa ongelmia ole, ei minkäänlaisia. Millä tavalla sitten olen väsynyt? Nukuttaa tietenkin, nälkä kaivaa suolia, tympäisee jo koko kelkalla ajo. Nämä ja sadat muut ajatukset keikkuvat edelleen päässä, kun köröttelyvauhtia etenen kohti Pohjois-Karjalaa. Edes ajatuksiin ottama Leevin Takaisin Pohjois-Karjalaan -kappale ei innosta, kuka nyt jaksaisi kaljaa juoda auringonnousuun, kun ei meinaa kelkkaa jaksaa käskeä eteenpäin.

Ei täälläkään ole kukaan ajanut, reitti aivan ummessa. Ilahtuneena pistän kuitenkin merkille että reittimerkit näkyvät hyvin, yritän ammentaa siitä lisävoimia itselleni. Jokainen pienikin yksityiskohta, positiivinen, tulee käsitellyksi varsin tarkasti aivojen vasemmassa etuneljänneksessä.

Tuoreet ketunjäljet ovat seurana kilometrisotalla. Uroskettu on, kun jokaisen kuusentarrin kohdalla on mutka. Siinä on repolainen nostanut jalkaansa, merkannut selkoset omikseen.

Lieksan raja lähenee tuskastuttavan hitaasti, eihän se mennessä näin pitkä väli ollut. Onneksi Lieksan puolella reitti on ajettu tampparilla, vain ohut lumipeite suhisee kelkan suksilla, kun varmasti laillista nopeutta laskettelen menemään.

Joskus kelkkapiireissä sanotaan, että kelkalla ajeltaessa aivot tyhjenevät tyhjiä ajatuksista, mutta minulla ainakin on tuhat mietettä mielessä. Olinkohan sekoamassa, niinhän käy vaikkapa kelkan moottorille bensan loppuessa, hieman ennen loppua kulku kiihtyy, kunnes kone sammuu.

Vilkaisu kelkan tankkiin saa kylmän väreet hypähtämään selkäpiihin. Tai siellä ne väreet olivat olleet jo monta tuntia, mutta nyt ne todella tuntuivat. Polttoaine alkaa todellakin kohta loppua. Tuolla bensamäärällä en totisesti pääse Lieksaan, on pakko pyrkiä asutuksen lähistölle.

Jongunjoen tienoilta käännyin kohti Nurmijärveä, sitä Lieksan takana sijaitsevaa. Pakkanen on kiristynyt jo kolmeenkymmeneen, voi tätä olemisen tuskaa.

Kyläkauppa on aamuyön tunteina hiljainen, niin tietenkin. En kyllä lähde herättämään kauppiasta, nukkukoon lämpimässä sängyssä reheväreitisen vaimonsa puristuksissa. Yritän nilkuttaa Lieksaan ja onhan minulla varatankissa kymppi jäljellä.

Väsyneenä olen haluton irrottelemaan varatankkia, mutta pakkohan se on tehdä. Kumilenkeillä sidotut astiat ovat topakasti tavaratelineellä, mutta puukolla toisen astian kiinnityslenkit poikki. Noita kyllä saa kaupoista, nyt ei ole aikaa jäädä askartelemaan.

Pystyin siis toimimaan järkevästi. Vai oliko se nyt niin järkevää katkoa lenkit, kun aivan hyvin koukun irrottaminen olisi riittänyt.

Vitonen tankkiin vapisevin käsin, lumella penkiltä bensaroiskeet puhtaaksi ja polle tulille.

Lieksaan Lieksaan ja tankki täytteen.

Nesteeltä suhasin Pielisen jäälle ja minnekäs sitten. Tuolla on Kolin valot, joten hieman etuoikealle niistä ja tulen Hattusaaren rantaan.

Outoa on ajaa pimeää jäätä, toivottavasti tässä ei pitänyt olla sulia paikkoja vai kuinka se nyt olikaan. Oli tai ei, nyt ei jäädä arpomaan. Hetkellinen terhakoitumine hävittää väsymyksen tunteen, jaksan taas painaa kaasua.

Tuossa on Hattusaari ja sen takana tulee Savilahti. Tuttuja paikkoja useamman kesän uistelureissuilta. Vähän matkaa jaksan päästellä vauhdilla, kunnes väsymys automaattisesti hiljentää vauhtia.

Kolinportin pihalla ei näy sieluakaan, kun päästelen siitä ohi kohti Höytiäistä. Itätaivas alkaa pikkuhiljaa sinertää, edessä uusi aamu ja matkaa jäljellä rapiat 50 km.

Päässä soi "viimeiset viisi kilometriä on aina pitkät niin" kun aamun sarastuksen myötä heilautan kelkan Höytiäisen jälle. Tuttu reitti Teerisaaren länsipuolelta kohti Lomakeskus Huhmarin rantaa alkaa.

Kappas vain täällä näyttää olevan muitakin kelkkailijoita. No mihinkäs ne katosi. Tuolla on lisää ja pilkkimiehiäkin, tähän aikaan aamusta. Hei minne ne meni.

Nyt se tapahtui, minä tulin höperöksi. Näitä ajatuksia lisäsi vielä pari kadonnutta saarta sekä läheisten saarien rannoilla ajavat tukkirekat.

Yhtä äkkiä olen unessa. Vauhti hiljenee ja kelkka töksähtää lumipaanteeseen. Mitä, nukahdinko kelkan sarviin. Hetken perästä sama uudelleen. Näen itseni ajamassa kelkalla, ikään kuin leijun itseni yläpuolella, kunnes kelkka taas töksähtää lumeen ja putoan itseni sisälle.

Nyt on terhistäydyttävä tai muuten tapahtuu vahinkoja. Vielä Huhmarin rannassa näkyy muutama koululainen odottamassa koulubussia kadoten uudella vilkaisulla jonnekin.

Kun vielä jaksaisin viimeisen pätkän, vajaat kolmekymmentä kilometriä, niin pääsisin nukkumaan.

Reilu tunti tiukkaa taistelua, jokainen mutka tarkasti ajaen selvittelen tampattua reittiä. En edes eksy enkä pysähdy, vaikka väsymys tunkee joka soluun, hartiat kramppaavat ja kädet ovat tunnottomat. Vielä viimeinen tien ylitys ja homma on ohi. Minä tein sen. Pääsin siis kotiin.

Ei kaikki koettelemukset siihen loppuneet.

En saanut kypärää päästä, sillä hengitysilma oli jäädyttänyt kypärä ajoasuun kiinni. Hihataskusta löysin kotiavaimet ja saunan eteisessä sulatin föönillä kypärän irti takista. Sauna oli odottamassa valmiina, kuumana ja upeana.

Paljoa en saunomisesta muista, sillä kahdesti nukahdin lauteille. Kun pää kolahti seinään toisella kerralla, painui suihkun kautta sänkyyn ja ennen kuin pää ehti osua tyynyyn, katosi äly kotelosta kaukomaille.

Kaikkiaan matkaa kertyi 1.100 kilometriä ja aikaa siihen meni n. 52 tuntia. Ennätyskirjaan se ei päässyt, sillä todistajien olisi pitänyt olla mukana. Mutta sanonpahan vain, että ei taitaisi olla kovin montaa todistajaa halukkaita lähtemään mukaan. Enkä kyllä lähtisi itsekkään enää.